

З А Я В А
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКИХ ЮРИСТІВ
від 21 жовтня 2022 року

щодо реалізації принципу невідворотності покарання та створення спеціального Трибуналу для покарання керівництва Російської Федерації за злочин агресії проти України

Восьмий місяць на всій території України триває повномасштабна війна – нічим не спровокована збройна агресія, розв’язана Російською Федерацією, що спрямована на знищення не тільки суверенітету України, її територіальної цілісності та політичної незалежності, але й української нації як такої.

Цілеспрямовано і свідомо російські війська руйнують об’єкти критичної інфраструктури, заклади освіти, культури та охорони здоров’я, культові й житлові споруди, застосовуючи всі можливі види озброєнь, навіть заборонені міжнародними конвенціями. За цей час зафіксовано більше 505 пошкоджених та зруйнованих об’єктів матеріальної культурної спадщини і культурних установ України, не підлягають відновленню більше 200 шкіл і 127 медичних закладів, більше 2,5 тис. шкіл і 826 установ охорони здоров’я пошкоджені частково. Окремі українські міста і села, як Маріуполь, просто стерті з лиця землі. Загалом за урядовими підрахунками, що не є остаточними, країні вже нанесені збитки майже на 700 млрд. доларів.

Попри величезну перевагу в озброєннях на початковому етапі війни, у першу чергу в танках, літаках, ракетах і артилерії, Збройні Сили України спромоглися завдати стратегічної поразки окупантам, зламавши плани бліцкригу – “триденної війни”, та звільнили тимчасово окуповані території Київщини, Житомирщини, Чернігівщини, Сумщини а тепер і Харківщини та частини Донеччини, Луганщини й Херсонщини. На звільнених територіях відкрились страшні воєнні злочини, скоєні агресорами. Увесь світ дізнався про Бучу, Ірпінь, Бородянку, Ізюм, Лиман, Куп’янськ та інші міста, де були закатовані і знищені тисячі цивільних громадян. Можна лише здогадуватися, які ще злочини вчинені у Маріуполі, Волновасі чи у Херсоні і Мелітополі. Не має таких воєнних злочинів, злочинів проти людяності, які б не вчинив ворог на українській землі: масові вбивства, тортури, звалтування, страти цивільних і військовополонених, у тому числі дітей, мародерство, викрадення людей, депортація населення і примусова мобілізація на тимчасово окупованих територіях – далеко не повний перелік “здобутків” російської армії та її політичного керівництва. Більше того, зазнавши воєнну поразку на українських фронтах, російські військові за прямим наказом президента РФ вдалися до відкритого терору, здійснивши у першій половині жовтня цього року, а згодом і пізніше, масштабні ракетні удари по об’єктам енергетичної інфраструктури та мирному населенню більшості обласних центрів України, у результаті яких десятки людей були вбиті, сотні поранені, без електрики,

опалення і водопостачання залишилось багато регіонів країни. Лише за дві ранкові години 10 жовтня по цивільним цілям було випущено 84 ракети, у тому числі балістичні та крилаті, а також 25 ударних дронів “камікадзе”.

Світовий конгрес українських юристів звертає увагу, що юридичні ознаки та відповідні заборони щодо злочину агресії, воєнних злочинів, злочинів проти людяності, які становлять основу міжнародного гуманітарного права, вже давно визначені низкою міждержавних правових документів, зокрема: Женевськими конвенціями про захист жертв війни 1949 року, резолюцією 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року, Римським статутом Міжнародного кримінального суду 1998 року тощо. Спираючись на ці документи, незалежна міжнародна комісія ООН з розслідування порушень в Україні, яка була уповноважена Радою з прав людини ООН розслідувати всі ймовірні порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права, а також пов’язані з ними злочини в контексті агресії РФ проти України, заявила 23 вересня 2022 року, що знайшла докази скоєння воєнних злочинів після вторгнення Росії в Україну.

Світовий конгрес українських юристів свідомий того і нагадує, що принцип невідворотності покарання, сформульований видатним італійським юристом Чезаре Беккарія ще у XVIII сторіччі, є наріжним каменем кримінального права, у тому числі міжнародного, згідно з яким жоден злочин не повинен залишатися без покарання, якщо не має законних підстав для звільнення особи, що його вчинила, від кримінальної відповідальності або від покарання.

Світовий конгрес українських юристів зазначає як позитивне, що в Україні з першого дня повномасштабного вторгнення були запроваджені механізми реалізації цього принципу, у тому числі за допомогою міжнародних структур. Так, слідчими комісіями за процесуального керівництва Генеральної прокуратури України станом на 21 жовтня цього року зафіксовано більше 41 тис. кримінальних злочинів, зокрема зареєстровано 41294 злочинів агресії та воєнних злочинів, у тому числі злочинів проти дітей (без повного врахування з місць активних бойових дій), йдеться про 429 загинувших та 817 поранених дітей різного ступеню тяжкості. З метою належної фіксації та документування таких злочинів в інтернеті створено ресурс – головну державну платформу для збору доказів.

Крім того, Україна ініціювала порушення відповідних справ в органах міжнародного правосуддя, а саме:

Європейському суді з прав людини (ЄСПЛ) – рішення суду від 1 березня 2022 року щодо застосування тимчасових (забезпечувальних) заходів;

Міжнародному суді ООН, де заплановані слухання у справі за Конвенцією про запобігання злочину геноциду та покарання за нього;

Міжнародному кримінальному суді (МКС), у якому за спільною заявою 39 держав-учасниць Римського статуту МКС та на підставі рішення прокурора цього суду Карім Хана розпочато розслідування воєнних злочинів, злочинів

проти людяності, скоєних РФ в Україні, для наступної передачі цих матеріалів на розгляд МКС. Відповідно до цього у квітні цього року прокурор МКС і генеральні прокурори Литви, Польщі та України підписали угоду про приєднання Офісу прокурора МКС до спільної слідчої групи, що стало прецедентом в історії суду.

Світовий конгрес українських юристів сподівається, що вищенаведені інституції згодом розпочнуть ефективні судові провадження і процеси, в ході яких будуть розглянуті воєнні злочини та злочини проти людяності, здійснені окремими російськими військовими в Україні.

Разом з тим ми впевнені, що не зважаючи на важливість і обов'язковість цих дій в контексті реалізації принципу невідворотності покарання, головне питання – притягнення до відповідальності вищого політичного керівництва РФ за злочин агресії – залишається відкритим, адже порушення міжнародного гуманітарного права під час війни є вторинними, похідними від основного злочину – злочину збройної агресії Російської Федерації проти України.

На жаль, існуючі міжнародно-правові механізми не дозволяють покарати кремлівську верхівку з тих чи інших причин як політичного, так і процедурно-процесуального характеру. Як постійний член Радбезу ООН, Росія блокує будь-яку активність Об'єднаних націй, яка не відповідає її політичним інтересам. Тут слід наголосити, що згідно з вимог належної правової процедури, при голосуванні на засіданні РБ ООН не має зараховуватися голос країни, щодо якої розглядається питання про порушення вимог Статуту ООН. Розгляд злочину агресії в МКС є проблематичним з огляду на відсутність ратифікації Римського статуту і поправок до нього з боку Російської Федерації та України. Юрисдикція ЄСПЛ не розповсюджується на цей різновид злочину.

З огляду на вищезазначене Світовий конгрес українських юристів заявляє про повну підтримку ініціативи України щодо **створення коаліцією держав спеціального Трибуналу з розгляду справи про злочин російської агресії проти України**, а також про приєднання до тексту “Заклику до створення спеціального Трибуналу для покарання злочину агресії проти України” та проекту відповідної Декларації від 4 березня 2022 року, що була підготовлена українсько-британською робочою групою і підписана провідними світовими та українськими юристами-міжнародниками, колишніми суддями міжнародних судових установ. Ми вважаємо, що подібно до Лондонської декларації 1942 року, яка заклала основу для Нюрнберзького трибуналу і засудження нацизму, вищенаведені документи є юридично обґрунтованими, своєчасними і сприятимуть створенню спеціального Трибуналу для покарання злочину агресії проти України. Ми наголошуємо, що відсутність засудження злочинів радянського тоталітарного комуністичного режиму також послужило основою ресентименту та чинником російського вторгнення і вчинення численних воєнних злочинів Російською Федерацією. Держави-учасниці створення Трибуналу повинні надати юрисдикцію, що випливає з національного кримінального законодавства і загального міжнародного права,

спеціальному кримінальному суду, а також надати йому юрисдикцію для розслідування злочину агресії, встановленню як винних у вчиненні цього злочину, так і співучасників – тих, хто суттєво сприяв або впливав на його вчинення.

Світовий конгрес українських юристів звертає увагу, що на цьому етапі суттєвими допоміжними факторами реалізації принципу невідворотності покарання є визнання РФ країною – спонсором тероризму, а також визнання здійснення РФ геноциду проти українського народу. Крім того, ми розуміємо, що реалізація принципу невідворотності покарання є не можливою без перемоги Збройних Сил України над агресором, повне звільнення тимчасово окупованих територій і встановлення суверенітету України в її міжнародно визнаних кордонах. Отже надання Україні в більшій кількості сучасного як оборонного, так і наступального озброєння, створення “повітряного щиту” над її територією є сьогодні нагальною необхідністю. Саме ці пункти формули миру від України сформулював Президент України Володимир Зеленський, виступаючи на 77-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 22 вересня цього року.

Світовий конгрес українських юристів закликає правників українського походження в усьому світі зробити все можливе у країнах їх перебування для реалізації принципу невідворотності покарання відносно злочинців країни-агресора – спонукання урядів цих країн до створення міжнародного спеціального Трибуналу, визнання РФ країною – спонсором тероризму, визнання здійснення РФ геноциду проти українського народу, надання Україні необхідного озброєння для захисту свого суверенітету відповідно до принципів і норм міжнародного права!

Світовий конгрес українських юристів не має жодного сумніву в перемозі України і сил демократичного світу, встановленні справедливого миру та невідворотному покаранні російського агресора!